

STUDIJE I OGLEDI IZ MEĐUNARODNOG PRAVA, MEĐUNARODNIH ODNOSA I DIPLOMATIJE

Prof. dr Đorđe N. Lopičić: *STUDIJE I OGLEDI IZ MEĐUNARODNOG PRAVA, MEĐUNARODNIH ODNOSA I DIPLOMATIJE*, Beograd, 2016., Institut za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu, str. 260.

Sredinom 2016. godine u izdanju Instituta za međunarodnu politiku i privredu iz Beograda izašla je iz štampe knjiga prof. dr Đorđa Lopičića, pod naslovom *STUDIJE I OGLEDI IZ MEĐUNARODNOG PRAVA, MEĐUNARODNIH ODNOSA I DIPLOMATIJE*. Recenzenti ove knjige su prof. dr David Đ. Dašić, prof. dr Boris Krivokapić i prof. dr Zoran Vučinić.

Ova knjiga prof. dr Đorđa Lopičića, diplomiranog pravника, karijernog diplomate, ambasadora u penziji, pravnog pisca, je zbornik njegovih odabranih radova iz oblasti međunarodnog prava, međunarodnih odnosa i diplomatije, koje je autor objavljivao u proteklih četrdeset pet godina u našim raznim časopisima, zbornicima radova, monografijama, kao i njegovih izlaganja u našoj dnevnoj štampi i u inostranstvu ukupno trideset dva rada. Radovi su navedeni po hronologiji objavljivanja. Prvo su navedeni studije i članci a zatim prikazi pojedinih knjiga. Važnost ove knjige ogleda se u tome što su navedeni radovi koji su do sada bili rasuti u mnogim časopisima i knjigama bili praktično nedostupni široj naučnoj, stručnoj i najširoj javnosti sem retkih pojedinaca koji su se bavili ovom materijom. Sada, kada su ovi radovi sakupljeni na jednom mestu u ovoj knjizi oni su dostupni svima koje interesuje ova materija praktično i najširoj čitalačkoj publici koja uvek ima interesovanje za međunarodne odnose, međunarodno pravo i diplomatiju. Razume se da treba pohvaliti i izdavača Institut za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu, koji je kao i uvek kada je u pitanju izdavanje knjiga i u ovim teškim vremenima za izdavače imao razumevanja da bude izdavač ove vredne i značajne knjige.

Razmatrajući navedene radove u ovoj knjizi smatram da je autor prof. dr Đorđe N. Lopičić izvršio sasvim dobar i vrlo prihvatljiv izbor svojih radova. Naime, obuhvaćena je materija međunarodnih odnosa, međunarodnog prava kao i diplomatije.

Ukazujemo naročito na početke međunarodnih odnosa i diplomatije za vreme Prvog srpskog ustanka, kada praktično nastaju međunarodni odnosi i diplomatija novovekovne Srbije. Ti počeci su bili veoma teški jer je u pitanju bila borba nezavisnost Srbije i oslobađanje od vekovne okupacije Turske i kada se je ustanička Srbija prektično sama borila za svoju nezavisnost. Značajni su i nekoliko radova u kojima su obrađeni konzularni odnosi Srbije u tom vremenskom periodu. Konzularni odnosi Srbije koje je ona održavala sa Austrijom i koje je Austrija u potpunosti prihvatala, predstavljaju faktičko priznanje Srbije kao države. Jer, Srbija je tada imala svoju vladu - Praviteljstvujušči sovjet, skupštinu, sudstvo, lokalne organe, slobodnu

teritoriju, svoju vojsku, policiju i organe bezbednosti, praktično sve bitne elemente jedne države i sa aspekta savremenog međunarodnog javnog prava.

Za nacionalnu i diplomatsku istoriju Srbije vrlo značajni su događaji koji se odnose na otvaranje stranih konzulata u Srbiji u prvoj polovini XIX veka: Austrijskog konzulata 1836. godine, Engleskog konzulata 1837. godine, Ruskog konzulata 1838. godine, Francuskog konzulata 1839. godine i Konzulata Sardinije 1849. godine. Autor je sva ova otvaranja stranih konzulata u Beogradu obradio u posebnim člancima koji su navedeni u ovoj knjizi.

U knjizi su navedena i dva značajna rada. Prvi je „Konzularni odnosi Dubrovačke Republike 1322-1815. godine“, gde je na sumaran način dat vrlo dobar pregled konzularnih odnosa u vremenskom periodu od pet vekova. Naime, Dubrovačka Republika iako je bio mali grad-država tokom svog petovekovnog postojanja predstavlja značajan faktor u trgovačko-pomorskim odnosima na Mediteranu i drugim državama Evrope, a zatim svojim brojnim konzulatima znatno doprinela opštem razvoju konzularne službe i konzularnog prava.

Drugi značajan rad koji je naveden je „Konzularni odnosi Crne Gore 1611-1818. godine“, gde je takođe na jedan sumaran način dat pregled konzularnih odnosa Crne Gore u vremenu od 1611-1918. godine. Od svih bivših jugoslovenskih republika jedino su Crna Gora i Srbija bile nezavisne države i imale svoje diplomatske i konzularne odnose sa čitavim nizom drugih država. Jer, bivše jugoslovenske republike koje su danas nezavisne države, tada nisu postojale, jer su bile obične pokrajine u sastavu Austro-Ugarske i Turske. Konzularni odnosi Crne Gore su takođe veoma važni i značajni kao i konzularni odnosi Srbije, jer tadašnja Crna Gora i pre međunarodnog priznanja na Berlinskom kongresu 1978. godine isto kao i Srbija održavala je diplomatske i konzularne odnose sa većim brojem tadašnjih država: Srbijom, Turskom, Austrijom, Italijom, Grčkom, Bugarskom, Francuskom, Engleskom i SAD.

Pored navedenih radova koje je autor objavio u ovoj knjizi a koji se odnose pored ostalog i na istorijski deo međunarodnih odnosa, diplomatije i međunarodnog prava, autor je u knjizi uneo i nekoliko svojih članaka koji se odnose i na opšta pitanja i problematiku međunarodnog javnog prava. Tu je kao prvi članak naveden pod nazivom „Ekstradicija“ koja je kao institucija međunarodnog javnog prava veoma aktuelna i u savremenim međunarodnim odnosima. Zatim, članak pod nazivom „Ataše za štampu“, koji je vrlo značajan jer to je prvi članak ove vrste objavljen u našoj literaturi posle Drugog svetskog rata. Članak „Pravni status i funkcije konzulata“ takođe je dosta aktuelan i za našu savremenu međunarodnopravnu nauku i konzularnu praksu.

Od posebnog interesa i značaja je i navođenje „Izlaganje pred Međunarodnim sudom u Hagu 29. avgusta 1996“. u vezi sa primenom Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, po tužbi BiH protiv

SRJ, gde je autor bio zastupnik Savezne Republike Jugoslavije pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu. Takođe su od posebnog interesa poglavlja koja se odnose na ratne zločine protiv civilnog stanovništva, posebno Nemačke i Mađarske u vreme Drugog svetskog rata 1941-1945. godine, kao i o izrečenim presudama ratnim zločincima iz Drugog svetskog rata. Svakako veoma značajno i važno je navođenje članaka „Ratni zločini protiv civilnog stanovništva izvršeni od strane država članica NATO u agresijina SRJ“ kao i članka „Ratni zločini protiv civilnog stanovništva Savezne Republike Jugoslavije“ za vreme NATO agresije 1999. godine.

Autor ove knjige Prof. dr Đorđe Lopičić bio je učesnik obeležavanja sto godina od Ruske inicijative za održavanje Prve konferencije mira 1899. godine u Hagu, a koja je održana 20. juna 1999. godine u Rusiji u Peterburgu. Tom prilikom je na engleskom jeziku održao izlaganje o ratnim zločinima protiv civilnog stanovništva od strane država NATO za vreme agresije na Saveznu Republiku Jugoslaviju.

Treba imati u vidu da su konzularni predstavnici velikih sila u Srbiji u XIX. veku, na osnovu tzv. ugovora o kapitulacijama sa Turskom, uživali u Srbiji, kao i u Turskoj, sva prava, odnosno imunitete i privilegije, sve dok sporazumima između Kneževine i zainteresovanih sila, to pitanje nije drugačije regulisano.

Razvoja državnosti Srbije, njenih državnih funkcija i institucija, uz konzularno prisustvo i delovanje predstavnika velikih sila u vezi sa čim se u knjizi navode značajni detalji.

Razvoj međunarodnog prava, međunarodnih odnosa i diplomatije novovekovne Srbije koja je nastala na osnovu običajnim međunarodnom pravom, raznovrsnim međunarodnim dogovorima i bilateralnim konvencijama počev još od Prvog srpskog ustanka pa sve do kodifikacije diplomatskog prava na osnovu Bečke konvencije o diplomatskim odnosima iz 1961. godine, kao i kodifikacije konzularnog prava donošenjem Bečke konvencije o konzularnim odnosima iz 1963. godine. Svakako, i posle tog datuma zaključuju se brojne bilateralne konvencije. Republika Srbija, je većinu međunarodnih multilateralnih i bilateralnih konvencija preuzela sukcesijom od SFRJ i SRJ.

Interesantno je ovde navesti da je Konzularna konvencija koju je Kraljevina Srbija zaključila sa SAD 1881. i danas u primeni. Nova bilateralna Konzularna konvencija sa SAD koja je potpisana 1988. godine SAD je nisu ratifikovale. Da je stara Konzularna konvencija iz 1881. godine i dalje u primeni, proizlazi iz činjenice da su SAD 5. decembra 2010. godine izručile Republici Srbiji Nebojšu Zelenovića, na osnovu Ugovora o ekstradiciji, zaključenog 1902. godine između Kraljevine Srbije i SAD.

Primene odredaba svih 79 članova Bečke konvencije o konzularnim odnosima iz 1963. godine koji se danas uglavnom poštuju u međunarodnim konzularnim odnosima i primenjuju u svim savremenim državama sveta

kad je u pitanju pravni status konzularnih funkcionera i konzularnih predstavništava. Republika Srbija ima 19 karijernih generalnih konzulata i oko 80 konzularnih predstavništava sa počasnim konzulima na čelu. U knjizi se navode imena diplomata, kao i konzularnih funkcionera i konzularnih službenika koji su konzularne poslove obavljali sa uspehom od 1918. pa sve do 2000. godine.

Treba imati u vidu da konzularni funkcioneri imaju funkcionalni a ne diplomatski imunitet - što znači da, za razliku od diplomatskog predstavnika, konzul može biti suđen i osuđen za krivično delo koje je u zemlji prijema kažnjivo zatvorom preko 5 godina.

Republika Srbija kao država na putu integracije u EU, odnosno, za sagledavanje buduće primeni Evropske konvencije o konzularnim funkcijama, donete u Parizu 11.12.1967. godine kao i pratećih propisa koji predviđaju da građani EU uživaju konzularnu i diplomatsku zaštitu svih članica EU kad se za to steknu uslovi kada građanin neke evropske članice zapadne u teškoće u inostranstvu, a tamo nema diplomatsko konzularno predstavništvo njegove države, obaveza je diplomatsko konzularnih predstavništava drugih članica koje imaju svoja diplomatsko konzularna predstavništva na toj teritoriji da mu pruže konzularnu uslugu i zaštitu. (Republika Srbija još nije potpisala navedenu konvenciju).

Kompleksnost međunarodnog prava, međunarodnih odnosa, posebno konzularnih odnosa Republike Srbije od 1804. godine pa sve do današnjih dana može sagledati iz nekih pojedinačnih slučajeva kao što su:

- Ubistvo britanskog konzula Grenijea Fonblanka 1858 od turskog vojnika u Beogradu.
- Protest nemačkog generalnog konzula u Beogradu, Georga Royena, nezadovoljan preseansom koji mu dat 1875. godine za prijem kod kneza Milana Obrenovića.
- Ubistvo srpskog konzula Luke Marinkovića u Prištini 1890. godine od strane Albanaca uz saučešništvo Turaka.
- Podrška austriskog konzula Oskar Prohaske otporu Albanaca 1912. godine prilikom oslobođenja Prizrena od strane srpske vojske i isceniranje incidenta poznat kao afera Prhaska, koju je srpska vlada rešavala sa poteškoćama.
- Poteškoće u postupku međunarodnog priznavanja Kraljevine SHS 1918. godine zbog umešanost konzula Holandije Bernarda Rapaporta u Molerovu špijunsku aferu.
- Slučaj srpskog državljanina Miladina Kovačevića, koji je u SAD u Bostonu 2008. godine prebio i teško povredio američkog državljanina Brajana Stajnhauera i izbegao iz SAD u Republiku Srbiju uz podršku Generalnog konzulata Republike Srbije u Njujorku, i time nepotrebno opteretio je konzularne odnose Republike Srbije i SAD, pa je Vlada

Republike Srbije morala da plati 900.000 dolara za lečenje Brajana Stajnhauera.

Knjiga prof. dr Đorđa N. Lopičića predstavlja doprinos potpunijem sagledavanju međunarodnog prava, međunarodnih odnosa i diplomatije kroz konzularnu praksu i istoriju Republike Srbije od 1804. godine pa sve do današnjih dana.

Iako je ova knjiga je namenjena i svrsishodna za sve koji se bave međunarodnim pravom, međunarodnim odnosima i diplomatijom, diplomatama, a posebno konzularnim poslovima u zemlji i inostranstvu, ona će koristiti i naučnicima, studentima, postdiplomcima, doktorandima, pravnicima, istoričarima, politikolozima, javnim radnicima, političarima, publicistima i novinarima. Zatim, ova knjiga će biti korisna i za sva druga zainteresovana lica koja interesuje ova materija, jer ona je napisana veoma razumljivim i jasnim jezikom tako da je dostupna i najširoj čitalačkoj publici.

*Radomir S. JERGIĆ, karijerni diplomata
Opunomoćeni ministar u penziji,
Sekretar Udruženja penzionera MSP Srbije
Telefon: 064-127-1158.
E mail: jergic.stariji@sbb.rs*